

KORT OM...

Utbildning för alla – en mänsklig rättighet

Trots att stora framsteg gjorts saknar fortfarande många miljoner människor tillgång till utbildning. Människor som får grundläggande kunskaper, som till exempel att läsa och räkna, har större möjligheter att förbättra sina liv och ta sig ur fattigdomen. Utbildning är också en av de viktigaste byggstenarna i ett demokratiskt samhälle. För att nå de mål som världens länder enats om – bland annat fri skolgång för alla barn senast 2015 – måste större resurser avsättas för utbildning.

Varför ger Sverige stöd till utbildning?

Trots att världens länder redan 1948 enades om att utbildning är en mänsklig rättighet saknar fortfarande cirka 77 miljoner barn tillgång till skola. Ännu många fler vuxna – cirka 781 miljoner – är analfabeter och måste klara sig utan de nycklar som är så självklara för oss som kan läsa och skriva.

Sambandet mellan fattigdom och brist på utbildning är uppenbart. Den som inte får någon utbildning har begränsade möjligheter att påverka sitt liv. Utbildning banar väg för förändring och förbättring och gör det lättare för människor att bilda sig en självständig uppfattning och delta i samhällets ekonomi, politik och kultur.

Grundläggande utbildning, särskilt till kvinnor och flickor, är en nyckel till ekonomisk tillväxt och till politisk och social utveckling. Stöd till utbildning är därför en av grundstenarna i det internationella utvecklingssamarbetet.

På senare år har flera internationella överenskommelser gjorts som ytterligare stärker alla människor rätt till fri utbildning. Och situationen har förbättrats.

Millenniemålen – ett gemensamt åtagande

En av utgångspunkterna för Sidas arbete är millenniemålen där världens länder enats om att halvera fattigdom och hunger till år 2015. Två av de åtta delmålen behandlar utbildningsfrågor. Alla barn, såväl pojkar som flickor, ska garanteras grundskola. För att öka jämställdheten och förbättra kvinnors ställning ska könsdiskrimineringen i skolan vara borta senast 2015.

Hur länge har Sida gett stöd till utbildning?

Stöd till utbildning har varit en viktig del av utvecklingssamarbetet ända sedan det började på 1950-talet. Från början gick utbildningsbiståndet framför allt till skolbyggen och andra handfasta projekt. Med tiden har Sida övergått alltmer till att stödja större program och reformer som kan leda till mer långsiktiga förändringar.

Vad gör Sida för att stödja utbildning?

Sida ger stöd till undervisning och utbildningsreformer i 16 länder.

Dessutom bidrar Sida till flera globala och regionala utbildningsinsatser som omfattar många fler länder. En del av utbildningsbiståndet går till FN-organisationer som Unicef och Unesco. Sida medverkar också till programmet Fast Track Initiativ (FTI). Det är en specialinsats på de utvecklingsländer som har en plan för att nå utbildningsmålen 2015 men inte tillräckliga resurser för att genomföra den.

Vilka är det då som ofta drabbas när utbildningssystemen inte räcker till? Några särskilt utsatta grupper är fattiga kvinnor på landsbygden, föräldralösa barn, barnsoldater, människor med funktionshinder och människor som tillhör etniska minoriteter.

I några av de länder som får utbildningsstöd från Sida har andelen barn som får gå i skolan ökat radikalt på senare år, till exempel Tanzania och Etiopien. Nästa utmaning är att kunna erbjuda alla barn undervisning av god kvalitet.

Utbildningsinsatserna bygger på grundtanken att utbildning, demokrati och mänskliga rättigheter hör ihop och förstärker varandra. Utbildning är en grund för ett demokratiskt samhälle där de mänskliga rättigheterna respekteras.

En viktig utgångspunkt för internationellt utvecklingssamarbete på utbildningsområdet är också dokumentet Dakar Framework for Action. Det antogs av 164 länder på ett möte i Senegal 2000 och beskriver strategierna för att nå målet »Utbildning till alla« (Education for all, EFA).

Sex mål specificeras i EFA. De handlar, kortfattat, om att:

- Utöka och förbättra förskoleverksamheten, särskilt för de mest sårbara och utsatta barnen
- Säkerställa att alla barn (särskilt flickor, barn som lever under svåra omständigheter och de som tillhör etniska minoriteter) år 2015 har tillgång till och fullgör gratis och obligatorisk primärutbildning av god kvalitet
- Säkerställa att kunskapsbehovet för ungdomar och vuxna tillfredsställs genom lika tillgång till lämplig utbildning
- Uppnå en 50-procentig förbättring av vuxnas läskunnighet till år 2015
- Eliminera skillnader mellan könen i primär- och sekundärskolan till 2005 och uppnå jämställdhet på utbildningsområdet till år 2015
- Förbättra alla aspekter av kvalitet i utbildningen

Många länder har redan nått målen medan andra har långt kvar. I vissa länder har kostnaderna blivit mycket högre än beräknat på grund av hiv och aids. Unesco har gjort beräkningar som visar att det skulle kosta drygt 11 miljarder dollar per år att förverkliga målen, det vill säga drygt tre gånger mer än dagens nivå.

Några grundläggande förändringar har skett sedan biståndet började. Utvecklingssamarbetet utgår numera från att det är utvecklingsländerna själva som ansvarar för och ska styra utvecklingen medan biståndsgivarna bidrar med kunskap och kapital.

På senare år har kraven på att biståndsgivarna ska samordna sina insatser ökat. Alltför många biståndsgivare med olika önskemål riskerar att försvåra utvecklingen i stället för att underlätta den.

En annan större förändring är att Sida oftare väljer att ge budgetstöd i stället för att bidra till enstaka projekt. Med budgetstöd ökar samarbetslandets möjlighet att samordna stödet från flera givare, planera och använda biståndspengarna effektivt.

År 2006 gick 926 miljoner kronor, drygt sex procent, av Sidas bistånd till utbildning.

Exemplen nedan är bara några smakprov som visar på den geografiska spridningen och några av de problem som utvecklingssamarbetet medverkar till att lösa.

Några frågor uppmärksammas särskilt i alla insatser; miljöpåverkan, hiv/aids och jämställdhet.

Stöd till flickors skolgång i Afghanistan

Utbildningsnivån i Afghanistan är låg. Bara cirka 12,6 procent av de vuxna kvinnorna kan läsa och skriva. Sida arbetar för att förbättra tillgången på utbildning – framför allt för flickor – höja kvaliteten på undervisningen i landet och minska analfabetismen.

En stor del av Sidas stöd går till Svenska Afghanistankommittén (SAK), som arbetat med grundskoleutbildning på landsbygden i Afghanistan ända sedan 1984. SAK:s grundskole-satsning omfattar cirka 300 000 elever. Sida medverkar också till utbildnings-

insatser genom bidrag till Afghanistan Reconstruction Fund (ARF), FN:s barnfond Unicef och Bangladesh Rural Advancement Committee (BRAC).

Utbildning för alla

Utbildningsreformen i Bolivia är en del av ett större program för att minska fattigdomen. Reformen ska bland annat främja flerspråkig undervisning och leda till att fler barn får gå i skolan. Sida stödjer reformen i samarbete med Danmark och Holland. Stödet utgår från den plan som det bolivianska utbildningsdepartementet utarbetat och har bland annat bidragit till arbetet med en ny utbildningslag, ett program för alfabetisering och skolbyggen.

Utbildning i miljöfrågor i södra Afrika

I södra Afrika driver Southern African Development Community (SADC) ett utbildningsprogram med syftet att höja kunskapsnivån hos beslutsfattare så att de kan ta hänsyn till – och integrera – miljöfrågorna i sina verksamheter. Programmet är ett exempel på regionala insatser som Sida stödjer.

Vuxenutbildning – globalt – Unesco

Den enda FN-organisation som arbetar specifikt med vuxenutbildning är UNESCO:s institut för livslångt lärande (UIL). Vuxenutbildning är ett eftersatt område som ofta har låg prioritet. Sida bidrar till UIL:s verksamhet. Under 2006 handlade det bland annat om en kampanj för att öka läskunnigheten bland mödrar.

Länder som får bilateralt Sida-stöd för utbildning	Andel barn i grundskolan	Läs- och skrivkunniga vuxna 2004 (%)	Andel av BNP till utbildning 2004 (%)	Rankning i Human Dev. Report 2006
Afghanistan	**	28,1	**	**
Bangladesh	94,1	28,1	2,2	137
Bolivia	95,2	86,7	6,7	115
Burkina Faso	40,5	21,8	**	174
Demokratiska Republiken Kongo	**	67,2	**	167
Etiopien	56,3	45,2	4,6	170
Honduras	90,6	80,0	**	117
Kambodja	91,5	73,6	2,2	129
Laos	84,4	68,7	2,5	133
Mali	46,5	19,0	**	175
Mocambique	83,4	33,5	**	168
Namibia	73,7	85,0	7,1	125
Rwanda	73,2	64,9	**	158
Sydafrika	88,8	82,4	5,5	121
Tanzania	91,4	69,4	**	162
Östtimor	75	**	**	142
Sverige	99	97,7	7	5

Källor: Progress in educational development Sida's contribution 2006 (i första hand), Human Development Report 2006 (UNDP) samt UNESCO Institute for Statistics. Uppgifterna för läs- och skrivkunnighet anger de senast tillgängliga siffrorna för perioden 2002–2004 och bygger i de flesta fall på landets egna mätningar, **Uppgift saknas

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besök: Valhallavägen 199
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-20 88 64
www.sida.se, sida@sida.se